

ÅRSMELDING 2009

BARNEHUSET BERGEN

Årsmelding 2009

Barnehuset Bergen

Medisinsk undersøkelse
av barnet

Dommeravhør og vitneavhør

Korttidsterapi til barn

Nettverksarbeid, koordinering
og samråd

Kompetanseheving og rådgiving
til fagpersonell

Rådgiving og støtte til
omsorgspersoner og barn

Innledning

BARNEHUSET BERGEN har nå vært i virksomhet i to år. Fra 2008 til 2009 har vi hatt en økning på 30 prosent i antall barn som kommer til Barnehuset Bergen. Økningen i antall barn som avhøres av politiet gjennom dommeravhør er enda høyere og er nærmere 45 prosent. Hovedvekten av økningen skyldes flere anmeldelser av saker hvor barn mistenkes utsatt for vold, men det er også en økning på 20 prosent i saker med mistanke

situasjon. Politi og påtalemyndighet, domstolen, hjelpeapparatet og kommunal barneverntjeneste jobber tettere og mer systematisk sammen etter opprettelsen av Barnehuset.

Tilbakemeldinger fra barn og familier er gode, og vi ønsker velkommen en grundig evaluering for å undersøke effektene av Barnehusmodellen.

FNs barnekonvensjon § 3

«Eg har fått hjelp til å hjelpe jenta mi og styrke til å stå støtt. Jenta mi har blitt sett, hørt og trudd!»

Mor til jente på 5 år

om seksuelle overgrep.

Tilrettelegging og ivaretaking av denne særlige sårbare gruppen er et felles ansvar. Alle myndigheter, domstoler og lovgivende organ er forpliktet jfr. Barnekonvensjonens § 3 å ha barnets beste som et grunnleggende hensyn ved alle handlinger. Barnehuset har et overordnet mål om en helhetlig håndtering av situasjonen rundt barnet.

Ved mistanke om at barn utsettes for overgrep blir barna i dag tatt imot i langt mer barnevennlige omgivelser enn de tidligere ville ha møtt om de hadde vært i samme

«Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som vedrører barn og som foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer.»

—Kristin Konglevoll Fjell, leder Barnehuset Bergen

Historikk og mandat

Barnehusene i Norge

DET ER I DAG seks Barnehus i Norge som er etablert de siste to år. Vi har hentet erfaring og inspirasjon fra USA, Island og Sverige.

USA har mer enn 25 års erfaring med Barnehus (CAC¹ – Children's Advocacy Center). Dette har gitt resultater i form av et tett samarbeid i tverretatlige team som utfører etterforskning og undersøkelse i saker angjeldende barn utsatt for overgrep. Island har vært en pådriver i europeisk samarbeid de siste ti årene og er en viktig nordisk samarbeids partner. Erfaringene fra de nevnte land og en grundig evaluering fra Sverige², viser en bedring på flere felt. Det klareste funnet er at det blir bedre for barnet i forhold til mottak og oppfølging.

Mandat og føringer

Grunnlaget for innføring av Barnehus er et tverrdepartementalt engasjement. Barnehusene er underlagt Justisdepartementet og ved innføringen av Barnehus ble det valgt en løsning med administrativ tilknytning til politidistriktet.

Målgruppen skal innbefatte barn og voksne psykisk utviklingshemmede utsatt for seksuelle overgrep, vold og som er eksponert for vold i nære relasjoner.

Det er en forventning om bedret rettsikkerhet for barn utsatt for overgrep og at Barnehusene skal sikre helhetlig håndtering, støtte og behandling i en krisefase.

Vårt mandat beskrives i rapporten «Barnas hus 2006»³, i tillegg til lokale prosjektrapporter og oppdragsbrev fra Justisdepartementet og Politidirektoratet. Utgangspunktet var en prosjektperiode på 3 år, men prosjektperioden synes å ha trukket ut i takt med opprettelsen av nye Barnehus. Det enkelte Barnehus har stor faglig frihet i oppbyggingen og for lokale tilpasninger. En styringsgruppe bestående av de tre involverte direktorater og Domstolsadministrasjonen har ansvar for oppfølging på nasjonalt nivå.

Justis- og politidepartementet har varslet at en arbeidsgruppe skal nedsettes i nærmeste fremtid for å se på forskriften⁴ for avhør av barn og Barnehusets rolle.

Psykisk utviklingshemmede benevnes ikke spesifikt videre i årsmeldingen og beskrivelser av tilbud til barnet vil også i hovedregel gjelde for denne gruppen.

¹ Child Abuse and Neglect 31 (2007) 1031-1052

² «Det blir nog bättre för barnen» (2008) Sociology of Law Lund University, 1404-1030, 2008:7

³ Justis- og politidepartementet, rapport 2006, ref. G-0389B

⁴ Forskrift om dommeravhør av barn og observasjonsordning 1998

Organisering

BARNEHUSET BERGEN er et regionalt tilbud og dekker i dag fylkene Hordaland og Sogn og Fjordane. Det er planlagt etablert et Barnehus i Stavanger i løpet av 2010.

Regionen innbefatter nå i hovedsak to politidistrikt, Hordaland og Sogn og Fjordane politidistrikt. Det er seks tingretter, Bergen, Nordhordland, Hardanger, Fjordane, Sogn og Sunnhordland. Sistenevnte dekker kommuner i Hordaland fylke, men benyttes delvis også av Haugaland og Sunnhordland politidistrikt.

Barnehuset er administrativt knyttet til Hordaland politidistrikt og fungerer som egen driftsenhet under Felles administrativ enhet (FAE). Samtlige i Barnehuset Bergen er ansatt som sivile i politiet.

Nasjonal organisering

Styringsgruppen for Barnehusene består av representanter fra Helsedirektoratet, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet og Domstolsadministrasjonen. Styringsgruppen ledes av politidirektør Ingelin Killengreen.

Ledergruppen for Barnehusene i Norge

I siste del av 2008 ble det opprettet en gruppe bestående av lederne for Barnehusene i Norge. Ledergruppen arbeider for å skape en felles plattform og samarbeidsklima for

Barnehusene på nasjonalt nivå. Vi arbeider også sammen om å få til nødvendige lov- og forskriftendringer og igangsetting av evaluering.

Det ble også etablert et uformelt internasjonalt samarbeid på Island i november 2008. Målene er blant annet kompetanseutveksling og tilrettelegging for fremtidig forskning og utvikling. Det skal arbeides for felles kriterier for Barnehusene i Europa. Barnehuset Bergen er representert i henholdsvis nettverksgruppen og kriteriegruppen. Det er planlagt et møte i København den 9. mai 2010.

Ressurssituasjon

De økonomiske midlene til Barnehuset har hittil vært øremerket på statsbudsjettet av de tre departement; Helse og omsorg-, Barne- og likestillings-, og Justis og politidepartementet. Barnehusene er lagt under Justisdepartementet og de økonomiske midlene fordeles gjennom Politidirektoratet (POD).

Den store mengden dommeravhør er en utfordring i forhold til kapasitet både for merkantilt personell, rådgivere og psykolog. Barnehuset arbeider for ikke å bli en «flaskehals» for gjennomføring av dommeravhør. For å kunne møte etterspørselen har vi utvidet med et ekstra avhørsrom. Slik kan vi i praksis avholde to avhør samtidig.

Barnehuset trenger en styrking på en halv til én stilling på merkantilt og teknisk personell. I 2009 løste vi dette ved å ta inn personell fra NAV for arbeidstrening.

Tilsatte i Barnehuset Bergen

I 2009 hadde Barnehuset Bergen seks ansatte med ulik faglig bakgrunn fordelt på fem og en halv stillingshjemler. I tillegg har Barnehuset avtale med Barneklubben på Haukeland Universitetssykehus om medisinsk personell tilsvarende 20 prosent for utføring av rettsmedisinske undersøkelser.

Staben består av leder, tre seniorrådgivere, psykologspesialist og en konsulent. Medarbeiderne er rekruttert

«Barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som vedrører barn og som foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer.»

fra ulike fagmiljø og favner et vidt spekter av fagkompetanse innenfor politi, helse, barnevern, juss og teknisk utdanning. Alle med barnefaglig kompetanse har ulike videreutdanninger innen feltet. Alle har bred erfaring fra fagfeltet og lang erfaring med tverretattlig samarbeid i ulike organisasjoner. Dette gir oss et godt utgangspunkt for å møte de ulike utfordringene som ligger i etablering av en ny organisasjon med tre ulike departement som oppdragsgivere. Ikke minst står vi godt rustet til å møte de barn og unge som har vært utsatt for dype krenkelser og overgrep, og sammen med familiene gi støtte og videre hjelp.

Faglig tilbud

Visjon

Barnehuset Bergen skal gjennom aktiv samhandling sikre trygghet og rettsikkerhet for overgrepsutsatte barn.

Målgruppe

- Barn, samt voksne psykisk utviklingshemmede, som har vært utsatt for seksuelle overgrep, vold eller vært vitne til vold i nære relasjoner.
- Barn inntil 16 år

Målsetting

- God ivaretagelse og økt rettssikkerhet for barn og psykisk utviklingshemmede voksne i dommeravhør.
- Redusere belastning for barn og pårørende ved å tilrettelegge for en helhetlig ivaretagelse.
- Legge til rette for rask hjelp og behandling.
- Utvikle samarbeid og sikre god informasjon mellom faginstanser.
- Rask igangsettelse og gjennomføring av dommeravhør, videre hjelp og oppfølging.
- Tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet.

Barneavhør

Barnehuset Bergen tilbyr lokaler med barnevennlige møtets- og oppholdsrom. Samtalerom med videoopptak til

bruk i etterforskningen og for bevisopptak. Barneavhøret videooverføres direkte til et en stor skjerm i et annet rom på Barnehuset, dommerrommet. Teknikken styres av konsulent ved Barnehuset.

For barn opp til 16 år og for psykisk utviklingshemmede er dette regulert i str.p.l §. 239 og i forskrift for dommeravhør og observasjonsordning fra 1998. Det er dommer som formelt styrer avhøret og det utenrettslige avhøret har direkte kameraoverføring fra samtalen med barnet. Det er også kamera i taket slik at det kan overføres bilder om barnet uttrykker seg ved for eksempel tegning. Dommer kan om nødvendig kommunisere direkte med avhører via en propp i øret på avhører. Hvem som avhører barnet er beskrevet i forskriften som særlig skikket person utnevnt av den ansvarlige tingrett. Praksis er at dommer utnevner en polititjenesteperson som har gjennomført særskilt utdanning ved Politihøgskolen i Oslo.

De barn som grunnet alder eller av andre grunner ikke blir avhørt av dommer blir i hovedregel avhørt av politiet på vanlig måte.

Informasjon og rådgiving

Barnehuset Bergen gir tilbud om en samtale umiddelbart etter avhør til alle barn og deres ikke-krenkende

omsorgspersoner. Disse samtalerne er i hovedsak informasjonsgivende, det vil si at det gis informasjon om Barnehuset og vårt tilbud, mulige reaksjoner etter overgrep og råd i forhold til ivaretagelse av barnet den nærmeste tiden. Alle gis tilbud om en ny samtale for å avklare videre oppfølging- og behandlingsbehov. På bakgrunn av barnets og familiens behov og ønsker, kapasitet på Barnehuset, kompetanse og tilgjengelighet i det øvrige hjelpeapparat, kan det enten gis behandling, eller støttesamtaler fra Barnehuset, eller det kan gis bistand til å etablere kontakt med andre instanser.

Oppfølging og behandling

Behandling av traumatiserte barn bør i tillegg til å involvere omsorgspersonene, innbefatte direkte arbeid med symptomer og stressmestring, utforskning av traumat, identifisering og korrigering av uhensiktsmessige følelser og tanker (Cohen, 1998). Betydningen av at barnet blir snakket med og at opplevelsene blir tatt på alvor og forstått av omsorgspersonene er godt dokumentert (Jensen et.al., 2005; Mossige et.al., 2005; Rosenthal et.al., 2003). Den

påbegynt utdanning i traumefokusert kognitiv atferdsterapi (Cohen, 1998), og innledet et samarbeid med senter for krisepsykologi om denne behandlingsmetodikken.

Barnehuset Bergen har erfaring og kompetanse innen et bredt spekter av behandlingstilnærminger, herunder kognitive, psykodynamiske og familierapeutiske behandlingsretninger. Vi har spesifikk kompetanse på samtaler med barn, individualterapi med barn og ungdommer og familiesamtaler. Behandlingstilnærmingen for det enkelte barn og familien velges ut fra omstendigheter rundt overgrepet (ene), barnets utviklingshistorie og nåværende fungering, familiekarakteristika og den sosiale og kulturelle sammenheng barnet er i. Behandlingen planlegges i samarbeid med familien.

Alle barn og deres omsorgspersoner har fått et tilbud om samtale med rådgiver eller psykolog umiddelbart etter avhør, og tilbud om oppfølgingssamtale etter ca. en uke. 30 barn og deres omsorgspersoner har fått utvidet oppfølging, enten i form av støttesamtaler eller behandling.

Barnehuset har henvist noen barn utsatt for vold til behandling ved senter for krisepsykologi, og noen til

«Barnehuset Bergen skal gjennom aktiv samhandling sikre trygghet og rettsikkerhet for overgrepsutsatte barn.»

viktigste faktoren for barnas senere tilpasning er støtte fra foreldre og andre omsorgsgivere (Cohen og Mannarino, 2000, NKVTS, 2007).

Barnehuset utvidet psykologstillingen fra 1. februar. Vi har dermed kunnet kartlegge og gi et behandlingstilbud til flere barn og familier. Vi har i løpet av året funnet frem til en «grunnpakke» for kartlegging, som inkluderer screening av generell fungering, traumereaksjoner, foreldre-reaksjoner og foreldrestøtte. Det gis også tilbud om annen type kartlegging ved behov. Rådgiverne og psykolog har

samtalegruppe samme sted. Vi har også initiert henvisninger, og selv henvist, et betydelig antall barn til lokalt hjelpeapparat.

Nettverksarbeid, koordinering og samråd

Barnehuset Bergen har med utgangspunkt i mandat og føringer laget en struktur for tverrfaglig og tverretattlig samarbeid ved Barnehuset. Hensikten med Barnehusene er at etatene som har ansvar for barn i disse sakene arbeider tett sammen til beste for barnet.

Hovedaktører i samarbeidet er politiet ved etterforsker, politijurist, avhører, saksbehandler eller leder fra ansvarlig kommunal barneverntjeneste og rådgiver eller psykolog fra Barnehuset. Dette samarbeidet reguleres av den enkelte etats lover og forskrifter, samt veiledere og handlingsplaner som er utgitt av ulike departementer. Det kan nevnes «Seksuelle overgrep mot barn, en veileder for hjelpeapparatet», utgitt av Sosial- og helsedirektoratet oktober 2003, rundskriv Q – 24, mars 2005 «Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten», utgitt av Barne- og familiedepartementet og Påtaleinstruksjon § 5–2.

Barnehuset Bergen har fortsatt arbeidet med å legge faste strukturer for arbeidet rundt det enkelte barn og

«Selv om vi ser en økning i saker som gjelder vold mot barn, har vi hatt flest henvendelser når det gjelder mistanke om seksuelle overgrep. Det kan tyde på at dette er det som hjelpeapparatet synes det er vanskeligst å håndtere.»

familie som kommer til Barnehuset. Mye av kritikken mot tidligere måte å arbeide på har nettopp vært at det var variabel kvalitet på det tverretatlige samarbeidet i slike saker.

Samrådsmøter

Barnehuset koordinerer arbeidet i forkant av at barn kommer til oss med et samrådsmøte. Foruten politi, påtale og kommunalt barnevern kan også andre involverte etater bli forespurt om å delta i samråd. Dette kan være institusjonspersonale, pedagogisk personell, helsesøster, eller personell fra psykisk helsevern for barn og unge

I første samrådsmøte blir arbeidet rundt det enkelte barn som skal i dommeravhør koordinert, og oppgaver

blir fordelt. Hensikten med samrådsmøte er å se på alle sider av saken med utgangspunkt i barnets behov for ivaretagelse. I dette arbeidet inngår fokus på ivaretagelse av barnet før, under og etter dommeravhøret. Risikovurdering av barnets situasjon står sentralt. Barnehuset har to eller flere samrådsmøter vedrørende det enkelte barn. Det sentrale i samrådsmøter etter dommeravhøret er å sikre at barnet får nødvendig oppfølging fra barneverntjeneste, Barnehuset, BUP eller andre instanser.

Barneverntjenestens tilstedeværelse ved dommeravhør

Dersom barneverntjenesten har fått melding om eller er informert om barnet sin situasjon inviterer Barnehuset

den kommunale barneverntjenesten til samarbeid. Det er opp til enkelte dommer å avgjøre om barneverntjenesten kan være til stede under dommeravhøret. Dette for å unngå at barnet må fortelle sin historie flere ganger for igangsetting av tiltak. Barneverntjenesten får gjennom sin tilstedeværelse foretatt en risikoanalyse og vurderer fortløpende om det er behov for å sette inn akutte tiltak ut fra de opplysninger som fremkommer under avhøret.

Hovedformålet med Barnehuset er ikke av strafferettslig karakter, men at barnets behov for beskyttelse skal være det overordnede målet. Som et av flere ledd for å oppfylle dette er nå nye aktører som barneverntjeneste og Barnehuset til stede under dommeravhør i de aller fleste tilfeller.

Barneverntjenesten

Barnehuset arbeider tett sammen med den kommunale barneverntjeneste om det enkelte barn. Samarbeidet i enkeltsaker foregår i samråd og ofte ved videre oppfølging av barn og familie. Konsultasjoner og veiledning er også en del av Barnehusets tilbud til barnevernet.

Politi og påtale

Politiet er en av Barnehusets viktigste samarbeidspartnere. Politidirektoratet har lagt skriftlige føringer til politidistriktene i regionen om at Barnehuset skal brukes. Videre er det for Hordaland og Sogn og Fjordane politidistrikt nedfelt rutinebeskrivelser. Rutinene blir jevnlig gjennomgått og evaluert i møter med politi- og påtaleledelse.

Langt de fleste saker som omhandler overgrep i nære relasjoner kommer i form av anmeldelse fra barnevernet. Barnehuset blir kjent med sakene først når det mottas en kopi av begjæring til tingretten. Hovedvekten av sakstilfanget kommer ved at politiet melder saker til Barnehuset når de sender begjæring til tingretten om dommeravhør. Samarbeidet blir fulgt opp ved at politi, påtalejurist og avhører deltar på samråd sammen med Barnehuset og det lokale barnevern.

Domstolene

Det er Tingrettene som er ansvarlig for gjennomføring av avhør av barn og psykisk utviklingshemmede. En dommer fra tingretten styrer prosessen og retten utnevner en særlig skikket person med kompetanse til å avhøre barn.

Domstolsadministrasjonen får også innspill og informasjon fra oss gjennom sin representasjon i styringsgruppen.

Konsultasjoner

Barnehuset har utført 138 konsultasjoner og veiledninger i 2009. Dette innebærer at personopplysninger ikke blir registrert hos oss og saken kan drøftes anonymt. Dette innebærer både konsultasjon per telefon og mer omfattende veiledning med flere møter og veiledningstimer.

Et hovedtema som går igjen i våre konsultasjoner er behov for veiledning i avdekkende samtaler med barn.

Selv om vi ser en økning i saker som gjelder vold mot barn, har vi hatt flest henvendelser når det gjelder mistanke om seksuelle overgrep. Det kan tyde på at dette er det som hjelpeapparatet synes det er vanskeligst å håndtere. Ved henvendelser hvor det er lav grad av mistanke henviser vi til konsultasjonsteamene som er godt utbygd i regionen. I saker hvor det er behov for hurtig intervensjon, og i saker med stor grad av bekymring, gir vi råd og veiledning til øvrig hjelpeapparat.

Barnehuset har som mål å ha kunnskap om det øvrige hjelpeapparatet. Henvendelser som faller utenfor våre rammer formidles videre til rett instans.

Tverretatlige grupper og faglig samarbeid

Barnehuset har faste møter med andre instanser som arbeider med samme problematikk. Det er dannet en gruppe bestående av representanter fra Barnehuset, fagteam i Bufetat, Senter for krisepsykologi og RVTS.

Barnehuset deltar i fagnettverk bestående av Støttesenteret mot incest og seksuelle overgrep i Hordaland (SMIH), helsestasjonspersonell, Barneklubben, Røde kors telefonen, Redd barna, Barnevernvakten og Livskrisehjelpen.

Barnehuset har utarbeidet en løpende samarbeidsavtale med Ressurssenter om vold og traumatisk stress og selvmordsforebygging, RVTS Vest. Også i 2009 har vi hatt et utstrakt samarbeid med RVTS Vest, særlig med vekt på bidrag på hverandres kompetansehevende kurs og konferanser.

Vi har etablert et samarbeid med representanter for tannhelsetjenesten i fylkene Hordaland, Rogaland og Sogn og Fjordane, samt Universitetet (UIB). Vi har hatt møter med fokus på deling av kompetanse og utvikling av rutiner ved mistanke om overgrep mot barn.

Det har vært jevnlig møter mellom politi, påtale og domstoler i begge politidistrikt for kontinuerlig utvikling og evaluering av samarbeidet. I Hordaland er det faste

medlemmer i samarbeidsgruppen og vi har hatt 3 møter. I tillegg er Barnehuset representert i en arbeidsgruppe som skal belyse de ulike praktiske sidene ved dommer-avhør. Arbeidsgruppen består av representant fra Bergen og Nordhordland for statsadvokat, påtale, tingrettene, forsvarer, bistandsadvokat og Barnehuset.

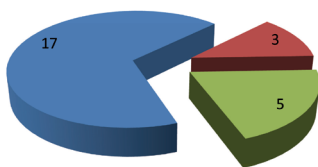
Etter avtale i møte med ledelse for divisjon for psykisk helse barn og unge i Helse Bergen, har vi i 2009 vært rundt til de aller fleste poliklinikkene i Hordaland. Vi har i møte med den enkelte poliklinikk gitt informasjon om tilbudet ved Barnehuset, og drøftet mulige samarbeidsmåter.

Medisinsk undersøkelse

Medisinske undersøkelser av barn utføres også på Barnehuset. Vi har inngått en avtale med Barneklubben ved Haukeland Universitetssykehus. Det er lege med spesialkompetanse og sykepleier som utfører undersøkelser ved Barnehuset.

Medisinsk undersøkelse på Barnehuset

■ Seksuelle overgrep ■ Kjønnsslemlestelse ■ Mishandling

Det ble utført 25 rettsmedisinske undersøkelser ved Barnehuset i 2009.

Lege avgitt tilsvarende 20 prosent stilling på en fast dag hver uke. Sykepleier bistår når det er oppsatt undersøkelse av barn der det mistenkes seksuelle overgrep. Medisinsk personell er ansatt ved Barneklubben også når de arbeider ved Barnehuset. Journaler blir ført i helsesystemet og opplysningene er underlagt Helse Vest sine pasientsystemer.

For akutte undersøkelser som ikke kan utføres de dagene lege og sykepleier er på Barnehuset har sykehuset opprettet sine rutiner for mottak av akutte saker.

Politi og barnevern kan be om undersøkelse på Barnehuset. Om sykehuset får henvisning eller begjæring i overgrepssaker drøftes dette direkte med personale på Barnehuset. Det utføres også medisinsk undersøkelse av barn etter ønske fra foreldre eller barnet selv. Det kan være svært viktig at et barn og foreldre blir trygget i forhold til at barnet ikke er skadet etter overgrep. Dette kan også tenkes å være viktig for barnet senere i livet.

Lege blir også brukt som ressurs for kompetanseoverføring og drøfting av saker som impliserer spørsmål om medisinsk undersøkelse. Sykepleier er tilgjengelig og blir tilkalt når det avholdes undersøkelse på Barnehuset. Rutiner og informasjon om tilbudet var på plass høsten 2008. Det har vært et relativt lite behov for medisinske undersøkelser i perioden. Det ble utført 25 rettsmedisinske undersøkelser ved Barnehuset i 2009.

Tilbudet på Barnehuset gjelder for barn inntil 15 år. Livskrisehjelpen tilknyttet legevaktene har utviklet et godt tilbud for mottak av barn utsatt for overgrep over 15 år i de store byene.

Mistanke om kjønnsslemlestelse

Barnehuset/barneklubben har totalt hatt fem saker vedrørende kjønnsslemlestelse. Tre medisinske undersøkelser er foretatt på Barnehuset og to på barneklubben. Det er ikke gjort funn på noen av barna i denne sammenheng.

Barnehuset har erfart at det er av stor betydning at ulike etater møtes for å avklare situasjonen rundt den enkelte anmeldelse. Ved flere anledninger har god planlegging ledet til mindre belastninger for barn og pårørende enn hvis hver etat hadde handlet selvstendig og akutt. Samarbeidet har videre vist at saker som gjelder kjønnsslemlestelse trenger høy kompetanse fra legehold. Ulikheter og avvik hos det enkelte barn kan ved mangel på erfaring forveksles med at barnet kan ha vært utsatt for overgrep.

Kompetanseutvikling

Barnehuset har særlig kompetanse om vold, seksuelle overgrep og barn eksponert for vold i nære relasjoner. Dette både i forhold til skadevirkninger og i forhold til håndtering av sakene i det offentlige straffe- og hjelpeapparat.

I Barnehusets målsetting heter det blant annet: «*Barnehuset skal tilrettelegge for økt kunnskap og forskning på feltet*». Dette skal komme til uttrykk gjennom informasjon og undervisning, og gjennom gode evalueringsredskaper. Ansatte på Barnehuset skal til enhver tid ha god kunnskap om feltet og være faglig oppdatert om temaet overgrep mot barn.

Kompetanseutvikling og utadrettet virksomhet

Barnehuset arbeider til enhver tid med å utvikle kontakten med eksterne samarbeidspartner. I 2009 hadde vi jevnlig møter og presentasjoner i Hordaland og Sogn og Fjordane om Barnehusets funksjon og hva vi kan tilby utsatte barn og familier.

Barnehuset har kontinuerlig fokus på hvordan vi kan bli en nyttig samarbeidspart for andre etater. Det har vært arrangert flere samarbeidsmøter med Familievernnet og med Senter for krisepsykologi i løpet av 2009. I samarbeid med RVTS har Barnehuset hatt undervisningsdager om avdekkende samtaler med barn til regionens kommuner, til ulike barnehager og til Bufetat.

Vi arrangerer faste samlinger for avhørere av barn. Vi tilbyr både eksterne og interne forelesere og bruker tid på evaluering av autentiske avhør. Fagansvarlig på Politihøgskolen og Familievolds/SO – koordinator i Hordaland politidistrikt, er nære samarbeidspartnere på disse samlingene.

Representanter fra Barnehuset deltar regelmessig på ulike faglige samlinger og samarbeidsgrupper i regionen.

Ivaretaking og utvikling av egen kompetanse

Barnehuset Bergen mottar regelmessig veiledning av psykolog Haldor Øvereide.

Barnehuset har egne månedlige fagmøter der både organisasjonsutvikling og fag- og metodeutvikling er tema.

Representanter fra Barnehuset Bergen har også deltatt på aktuelle og utvalgte lokale og nasjonale kurs og seminarer. Dette er av betydning både for å dele faglig kompetanse og for å bygge nettverk med fagfolk i andre etater som arbeider med tilsvarende tema om overgrep mot barn.

Barnehuset har prioritert å reise på utvalgte internasjonale konferanser og har hatt stort utbytte av dette i oppbygging av organisasjonen. Stine Sofies Stiftelse har bidratt med midler til et studieopphold i Alabama med fokus på metodeutvikling av barneavhør. Barnehuset har videre deltatt på en verdenskonferanse i San Diego og en konferanse i Sør-Afrika. Disse konferansene har betydning for arbeidet med å utvikle Barnehuset i Norge.

Utfordringer og planer fremover

Sikre aktuelle aktørers tilstedeværelse under dommeravhør.

EN AV DE VIKTIGSTE endringene ved opprettelse av Barnehus er at rådgiver eller psykolog fra Barnehuset og kommunalt barnevern er til stede under barneavhøret.

I vårt mandat er det fremholdt at barnet bare skal behøve å forklare seg én gang for igangsetting av tiltak og oppfølging.

Det er viktig at representanter fra Barnehuset og barnevern hører barnets forklaring. Barnevernet er de som har ansvar for barns trygghet og sikkerhet og vi har som oppgave å bidra til oppfølging og støtte. Barnehusets representant kan også bistå og støtte avhører og kan være behjelpelig om det er behov for avklaringer av barnefaglig karakter for et best mulig avhør av barnet.

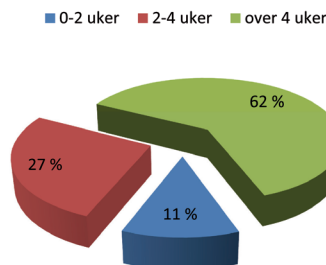
Erfaringene fra 2008 og 2009 viser at barnevernets og Barnehusets representanter i hovedsak får være tilstede under avhør og således kan ivareta barnet eller iverksette umiddelbare tiltak etter avhør. Det er den enkelte dommer som beslutter om barnevernet tillates å være tilstede. Det kan være ulike synspunkter fra forsvarere og påtale som innvirker på dommerens beslutning. Det er et kontinuerlig arbeid med informasjon og samarbeidsrelasjoner for

å sikre at representanter fra barnevern og Barnehus er tilstede ved avhør av barn. Det er foreløpig ikke foretatt endring i lov eller forskrift som følge av innføring av Barnehus. Lovendring av forskriften må til for å sikre at Barnehusmodellen kan fungere etter intensjonen.

Arbeide for kortere tid fra anmeldelse til barnet gir sin rettslige forklaring

Fra anmeldelse av et overgrep til avholdelse av barneavhør tar det i gjennomsnitt 42 dager.

Tid fra anmeldelse til dommeravhør

I følge straffeprosesslovens § 239, 4 ledd skal avhør av barn og psykisk utviklingshemmede foretas innen to uker etter at anmeldelse av den straffbare handlingen er innlagt til politiet, med mindre særlige grunner tilsier at det foretas senere. Barnehuset er bekymret for at tidsbruken

fremdeles er høy, særlig i forhold til barn utsatt for vold eller som er eksponert for vold i familien. Lovteksten som regulerer fristen beskriver bare direkte forbrytelser og forseelser mot sedelighet.

Det er bekymringsfullt at det ofte tar lang tid fra et forhold blir anmeldt til barnet får fortalt sin historie i avhør. Mistanke om overgrep kan føre til at en hel familie kommer i krise og barnet utsettes for store belastninger. Dette gjelder også om mistankene viser seg å være grunnløse. Det får ofte uheldige konsekvenser når det tar lang tid fra anmeldelse til avhør, både med tanke på ivaretagelse av barnet, risikovurdering og av hensyn til bevissikring

Vold

Anmeldelse til begjæring:	25 dager	Begjæring til dommeravhør:	22 dager	Anmeldelse til dommeravhør:	47 dager
---------------------------	----------	----------------------------	----------	-----------------------------	----------

Seksuelle overgrep

Anmeldelse til begjæring:	15 dager	Begjæring til dommeravhør:	7 dager	Anmeldelse til dommeravhør:	22 dager
---------------------------	----------	----------------------------	---------	-----------------------------	----------

Vitne til vold

Anmeldelse til begjæring:	34 dager	Begjæring til dommeravhør:	6 dager	Anmeldelse til dommeravhør:	40 dager
---------------------------	----------	----------------------------	---------	-----------------------------	----------

Andre

Anmeldelse til begjæring:	26 dager	Begjæring til dommeravhør:	24 dager	Anmeldelse til dommeravhør:	50 dager
---------------------------	----------	----------------------------	----------	-----------------------------	----------

i straffesaken.

I tillegg kan tidsbruken gjøre at barnets forklaring mister kraft og troverdighet grunnet tidsforløpet eller at barnet ikke forklarer seg.

Dette har vi blant annet sett flere ganger når barn plasseres akutt som følge av mistanke om overgrep. Det kan være flere grunner til at barn kan trekke tilbake tidligere forklaringer om overgrep:

- Barnet blir engstelig for konsekvensene av å ha fortalt.
- Stor usikkerhet om egen og nære familiemedlemmers fremtid.
- Barnet blir truet av mistenkte og/eller annen foreldrepert.
- Barnet blir påvirket til å trekke sin forklaring.
- Barnet kan savne far og mor og lengte hjem til tross for overgrep.

· Barnet minimaliserer og trekker tilbake sine tidligere uttalelser om overgrep.

Det ser ut til at voldsovergrep ikke blir prioritert i samme grad, mulig grunnet at lovteksten om lovpålagt frist på 14 dager fra anmeldelse til dommeravhør primært omtaler seksuelle overgrep. Vi vet i dag at barn som er utsatt for vold eller vitne til dette utsettes for store påkjenninger.

For å redusere tidsbruken mellom anmeldelse og barneavhør bør det også vurderes om barnavhør kan ivaretas uten at dommer er tilstede. Et utvalg nedsatt av Justisdepartementet (utvalg for vurdering av dommeravhør og observasjon 2004) påpekte at «*Rettssikkerheten antas*

tilstrekkelig ivaretatt i den svenske ordningen.» I Sverige foretas barneavhør under ledelse av påtalemyndigheten i politiet uten at dommer er tilstede. Videoopptaket brukes likevel som bevis i retten slik at barnet selv slipper å vitne i en eventuell senere rettslig behandling.

Metodeutvikling for avhør av de minste barna og psykisk utviklingshemmede

I dag finnes det i praksis ikke alternativ til dommeravhør for de minste barna, barn med utviklingsforstyrrelser eller psykisk utviklingshemmede. Det kan også være slik at barn er redd for å fortelle om overgrep og trenger mer tid med avhører før de klarer å formidle seg. I 1998 ble det i straffeprosessloven § 239, 3 ledd, innført en observasjonsordning som et alternativ til ordinært dommeravhør. Ordningen med observasjon ble i 2004 evaluert av et utvalg nedsatt

av Domstolsadministrasjonen og Justisdepartementet. Arbeidsgruppen kom frem til at ordningen bør vurderes opphevet. Etter vår kunnskap har observasjonsordningen ikke vært brukt i Norge siden dette. Dermed brukes samme metode for alle barn fra 2 til 16 år og i hovedsak blir det berammet ett avhør av barnet.

Barnehuset har i 2009 særlig prioritert utvikling av avhørsmetodikk tilpasset de minste barna. Avhør av de minste barna er særlig krevende, og en gjennomgang av alle saker i 2008 og 2009 der det var mistanke om seksuelle overgrep viser at kun en tredjedel av barna formidler sentral informasjon i avhør. To ansatte ved Barnehuset, sammen med to erfarne avhørere fra henholdsvis Hordaland politidistrikt og Kripos, deltok i oktober 2009 på kurs i utvidede barneavhør ved National Childrens Advocacy Center i Huntsville, USA. Utvidede barneavhør er en vel utprøvd avhørsmetode i USA, og forskning viser at antall barn som formidler seg er to tredjedeler når avhør av de minste deles opp i flere sekvenser.

KRIPOS har nå utarbeidet et forslag for utprøving av utvidede barneavhør som er sendt til Riksadvokatembetet. Det legges opp til at det innenfor et kort tidsrom berammes inntil tre strukturerte samtaler med barnet. Dette skal skje på Barnehuset og taes opp på video på vanlig måte. Vi avventer tilbakemelding fra Riksadvokatembete og lokal påtalemyndighet før utprøving av ny avhørsmetodikk.

Barneavhør på Barnehuset og videooverføring direkte til tingretten

Barnehuset Bergen hadde sammen med politiet og tingrettene planlagt oppstart av videokonferanse i Sogn og Fjordane i 2009. Like før igangsetting ble det sendt et skriv fra Domstolsadministrasjonen til Justisdepartementet der en uttrykte skepsis til bruk av videokonferanse ved dommeravhør av barn. Dette førte til at Sorenskriver i Fjordane tingrett besluttet ikke å igangsette videooverføring av dommeravhør fra Barnehuset før en nærmere avklaring ble gjort på nasjonalt plan. I 2009 ble antallet

barneavhør for Sogn og Fjordane redusert med over 70 prosent. Sogn tingrett utførte 4 av 5 barneavhør ved Barnehuset og Fjordane tingrett 2 av 15. Begrunnelsene som er oppgitt for å ikke bringe barnet til Barnehuset er at det tar for mye ressurser fra politiet og domstolen. Sogn Tingrett har fortsatt å prioritere å bringe sakene til Barnehuset.

Ifølge Domstolsadministrasjonen ligger beslutningen på den enkelte dommer. Det er likevel ingen tvil om at Domstolsadministrasjonen har uttrykt skepsis rundt ordningen med videokonferanse og slik påvirker den enkelte dommers beslutning om dette. Også her trenger regelverket en oppdatering slik at uavklarte problemstillinger ikke stopper bruken av Barnehuset som et regionalt tiltak.

Vi har forståelse for at det ønskes en klargjøring av regelverket og presiserer at det er nødvendig med en snarlig avklaring om bruk av videooverføring fra Domstolsadministrasjon og/eller Justisdepartementet.

Forskning

Det har til nå ikke vært igangsatt systematisk forskning i Barnehusene.

Det er et tett samarbeid mellom Barnehusene og bruk av samme klientsystem sørget for mest mulig enhetlig registrering av data for fremtidig tilrettelegging for forskning. Det er opprettet en nasjonal faggruppe for utvikling av klientprogrammet og registrering, med representanter fra alle faggrupper i Barnehusene.

I 2009 utarbeidet NKVTS i samråd med Barnehusene et forslag i forhold til forskning på feltene *dommeravhør, behandling og medisinsk undersøkelse*. Vi har møtt en av de fremste forskerne på fagfeltet, Michael Lamb fra University of Cambridge, til diskusjon om Barnehus og forskning. Lamb var invitert for eventuelt å bistå NKVTS. Denne søknaden er sendt til Justisdepartementet for godkjenning og søknad om midler og er etter vår viten fremdeles ubesvart.

Evaluering

Det er fra Politidirektoratet varslet at evaluering av Barnehusene i Norge skal igangsettes i 2010. Det er varslet at denne skal gjøres av en ekstern og uavhengig aktør. Det bør også snarest avklares om de ulike Barnehus har ulike prosjektperiode eller om Barnehusene er å regne som en mer permanent ordning. Evalueringen bør omfatte det faglige arbeidet og ta for seg organiseringen og tilknytningen til Barnehusene med fokus på hvordan man sikrer den tverrfaglige forankring for Barnehusene.

Oppfølging og behandling

Vi ser et stort behov for at så mange barn som mulig tilbys spesifikk kartlegging av traumereaksjoner. Erfaringene så langt med bruken av grunnpakken for kartlegging er at mange barn har reaksjoner omgivelsene ikke oppfatter, og at det å snakke direkte med barna om eventuelle reaksjoner er særdeles viktig. Vi ønsker også å måle effektene av den oppfølging og behandling som gis ved Barnehuset,

gode samarbeidet med senter for krisepsykologi med tanke på henvisning og behandlingsmetodikk vil videreføres.

Utvikling på nasjonalt plan

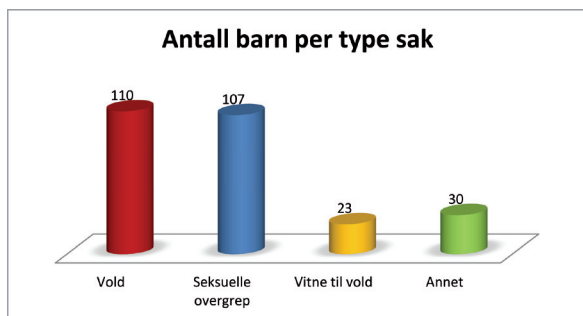
Gjennom ledersamarbeid og faglige samlinger vil vi arbeide for å utvikle en felles plattform for Barnehusene i Norge. Nasjonal ledergruppe bestående av lederne av de seks Barnehusene blir viktig for best mulig utnyttelse av de unike tverrfaglige ressursene. Det mangler en funksjonell struktur som fungerer godt i forhold til faglig tilknytning til alle tre departementene som startet Barnehus. Det har vært få samlinger i den eksisterende styringsgruppe. Barnehusene vil arbeide for en forbedret styringsmodell på nasjonalt plan som kan sikre en god faglig utvikling for alle fagfeltene som innbefattes av Barnehusene.

«KRIPOS har nå utarbeidet et forslag for utprøving av utvidede barneavhør som er sendt til Riksadvokatembetet. Det legges opp til at det innenfor et kort tidsrom berammes inntil tre strukturerte samtaler med barnet.»

ved at kartlegging før og etter sammenlignes. Det er på disse områdene ønskelig med et samarbeid med de andre Barnehusene og NKVTS.

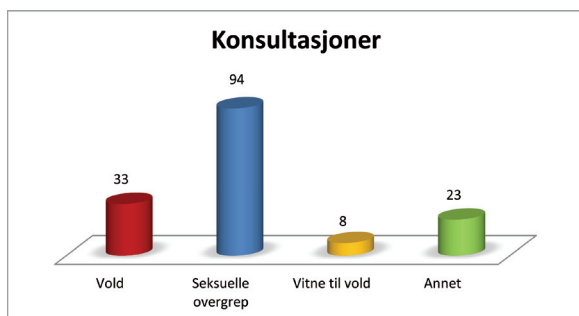
Barnehuset vil også arbeide for et tettere samarbeid med psykisk helsevern for barn og unge ved henvisning og overføring. Møtene vi har hatt med de lokale poliklinikkene i 2009 gir et godt grunnlag for videre samarbeid. Det

Statistikk

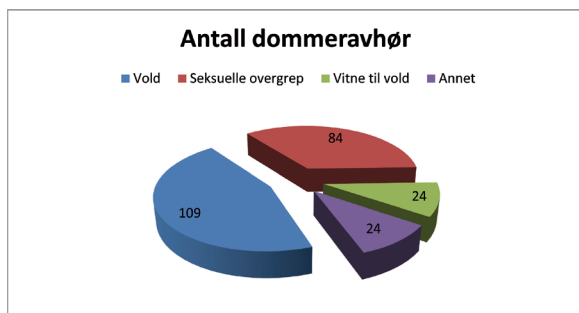
Totalt 242 saker

Antall barn som har mottatt direkte tjenester fra Barnehuset Bergen i 2009. I hovedsak er dette mistanke om straffbare forhold.

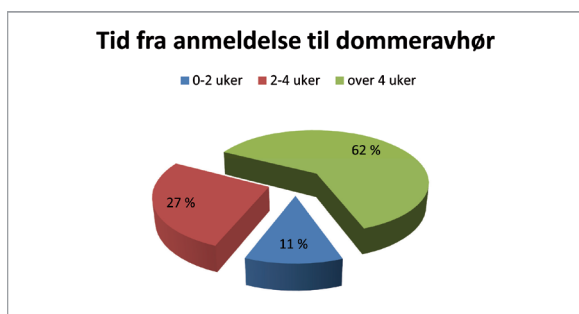
Totalt 158 konsultasjoner

Konsultasjoner/veiledning i andre saker fordelt på type overgrep. Noen barn har vært utsatt for flere typer overgrep.

Totalt 221 dommeravhør

Antall dommeravhør foretatt ved Barnehuset Bergen i 2009 fordelt på type sak.

Tid fra anmeldelse til dommeravhør

Grunnlaget for den prosentvise utregningen er 221 dommeravhør foretatt på Barnehuset Bergen i 2009.

Antall dager fra anmeldelse til begjæring og dommeravhør fordelt på type sak

Vold

Anmeldelse til begjæring:	25 dager	Begjæring til dommeravhør:	22 dager	Anmeldelse til dommeravhør:	47 dager
---------------------------	----------	----------------------------	----------	-----------------------------	----------

Seksuelle overgrep

Anmeldelse til begjæring:	15 dager	Begjæring til dommeravhør:	7 dager	Anmeldelse til dommeravhør:	22 dager
---------------------------	----------	----------------------------	---------	-----------------------------	----------

Vitne til vold

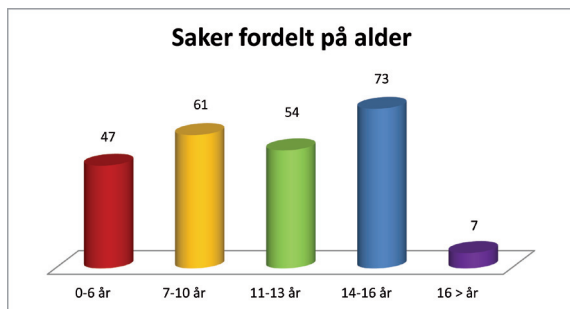
Anmeldelse til begjæring:	34 dager	Begjæring til dommeravhør:	6 dager	Anmeldelse til dommeravhør:	40 dager
---------------------------	----------	----------------------------	---------	-----------------------------	----------

Andre

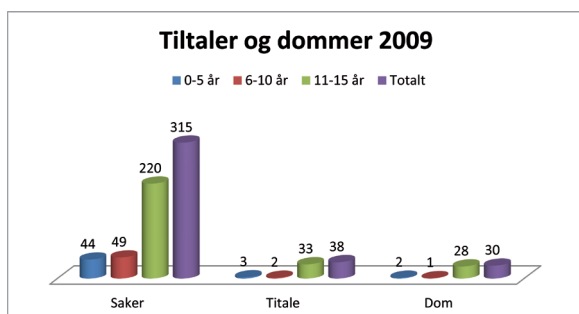
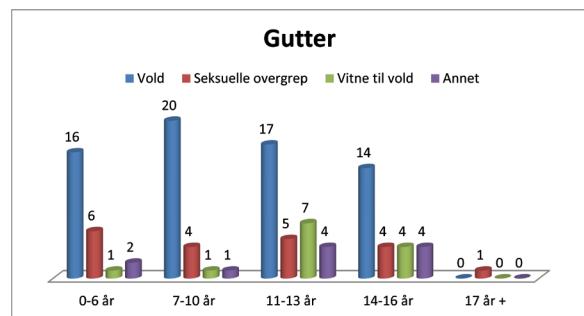
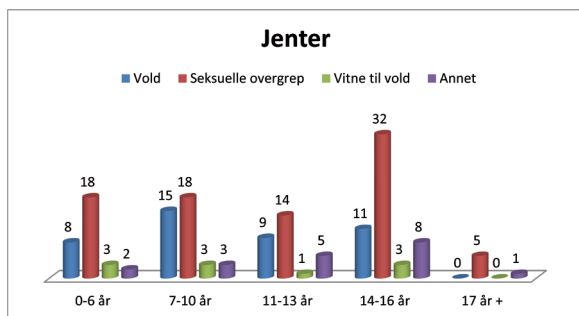
Anmeldelse til begjæring:	26 dager	Begjæring til dommeravhør:	24 dager	Anmeldelse til dommeravhør:	50 dager
---------------------------	----------	----------------------------	----------	-----------------------------	----------

Det totale gjennomsnittet fra anmeldelse til dommeravhør er 42 dager.

Saker fordelt på alder

Saker fordelt på kjønn og alder

Antall tiltaler og dommer

Statistikk fra 01.01.2009 til 31.12.2009. Tallene er basert på rettskraftige volds- og sedelighetssaker der fornærmede var under 16 år.

Barneavhør

Medisinsk
undersøkelse

Informasjon
og rådgiving

Nettverksarbeid,
koordinering
og samråd

Behandling
og støttesamtaler

Kompetanseutvikling

www.barnehuset.net
www.barnehuset.com

Besøksadresse:
Allehelgensgate 4
5016 Bergen

Postadresse:
Postboks 285 Sentrum
5804 Bergen

Telefon: 55 55 69 00
Telefaks: 55 55 69 10
post@barnehuset.net